26ՐԴ ՏԱՐԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1895 ԹԻՒ 1381

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
ՀԱԼԻՒՆ, ՂԱԼԱԹԻԱ, ԷՍԿԻ ԳԱՆՔ ՕՏՄԱՆ
Սրտագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն
ետ չի դարձուիր

Bureaux du Journal HAÏRÉNIK
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTT.
CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԾԱԾԱՆԱԳՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Մէկայ համար	. . . 300 դր.	75 դր.	Մէկթա
» »	. . . 150 »	40 »	»
Տասնամեայ	. . . . . 300 »	100 »	»
»	. . . . . 150 »	50 »	»
»	. . . . . 75 »	25 »	»
Ամսոյ երկիր	. . . . . 300 »	25 ֆրանք	
Տեւական	. . . . . 300 »	10 շիլինկ	

Թղթատարի ծախքը Իմբազրութեան վրայ
(Դրամի փոխարէն փոստային փուլ կ'ընդունուի 115 դր. փռանսայի փուլը 100 դրուշի սեղ)։

غلطنامه ایسکی بانق عمارتی
میرہ ادارہ سیدر

10 ՓԱՐԱՅ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՆԵՐԸ

Մեր հանրային գործերու մէջ ի պաշտօնավարութիւնը պէտք համարուեր գրական մը անձական նկատումներու բացակայութեան։ Մարդիկ որ տարիներով ձրի կ'աշխատին գործին, եղեցիին համար, չե՞ն կրնար իբր պահուամիտ պարտաճանաչութեան թիւարներ ներկայացուիլ։ Ա յս պէտք էր։ Եւ սակայն մէկ միջավայրի մէջ հանրային գործերուն գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար ընտրելու ընթացքը այնքան պարզ ու ակներեւ է որքան մեր ձրի աշխատողներուն մէջ։ Հոգաբարձութիւններու, թաղական խորհուրդներու, ազանաղան ժողովներու մէջ ծագած պժտութիւններուն, կռիւներուն չարժանի դիմները վնտռեցէք եւ կը դրտնէք այս տարօրինակ հակադրութեան դաղտնիքը։ Մարդուս մէջ ատ անգամ դրամական չահատիրութիւնէն չատ աւելի ղօրաւոր է հասարակական փայլիայնքին գրաւումը։ Ա յդ գրգռումն է որ մեր ժողովականներու աչքերը կարճատես կ'ընէ հանրութեան իրական օգտները աղէկ մը գնահատելու համար։

Կրնանք ընդունիլ թէ մեր հանրային գործերը վարողներէն շատերը, եթէ ոչ ամբողջութիւնը դէթ ամենատուար մեծամասնութիւնը, անկեղծօրէն կը փափագին եկեղեցասիրական, կրթական, բարեգործական իրական ծառայութիւններ մատուցանել. բայց շատ պարագայի մէջ գործին տգիտութիւնէն զատ իրենց հասարակութիւնն է որ իրենց փափաղներուն բորբոքին հակատակ արդիւնք արտադրել կուտայ։ Ամէն մէկ ժողովական, —եւ ատոնց թիւը պզտիկ չէ—կը փափագի որ ամէնէն աղէկ բան ինքն ըրած ըլլայ, եւ կամ ոչ ոք իրմէ լաւագոյնը կարենայ ընել. եւ այս փափաքը կ'իրագործէ ամէն տեսակ արգելք յարուցանելով իր յաջորդին առջեւ։ Ա յս հասարակութիւնը, երբեմն ալ հաւաքական երեւոյթի ներքեւ կը ներկայանայ։ Խումբ մը մարդիկ որոնք նոյնութեան բաւական կապեր ունին իրենց միջեւ երբ գործի դլուխ կ'անցնին ամէնքը կը դումարին իրենց անձնասիրութիւնը եւ կ'աչխատին մէկ սրտով, մէկ հոգիով. իրենց գործունէութիւնը ան ատեն կը նմանի հայլիի մը որուն իւրաքանչիւր կտորին մէջ ամէն մէկ անդամ իր պատկերը կրնայ տեսնել և ցոյց տալ։ Այս հաւաքական ըմբռնումը բարոյական ուժ մըն է, որ կը գարմանէ անհատական ձախսիրութիւններու անպատեհութիւնները. և դարձն է որ ամէնէն ուշագրութիւնը իր վրայ կը հրաւիրէ։ Այս զգացումով ընդհանրապէս ոգեւորուած կ'ըլլան այն խորհուրդները որոնք կը յաջողէն քիչ շատ ակնառու մէկնողի խորհուրդներու։ Ան ատեն այս հրաժարեալները են որ ամէնն արգելք կը յարուցանեն իրենց յաջորդողներուն որոնք գործով ցոյց կուտան թէ իրենց նախորդները անհրաժեշտ մարդեր չէին։

Բերայի թաղական խորհուրդը կենդանի օրինակ մըն է այս ճըշմարտութիւններուն. հարիւր թէքանի մը ամիս եղած է որ այդ նոր մարմինը կազմուած է և անոր դահլիները եռանդով կ'աշխատին, և ահա չկայ արգելք մը որ անոնց առջեւ չի հանեն Բերայի եկեղեցիին նախկին «տէմիրլպաշները»։ Ի՞նչ ըսես չեն ըներ, մինչեւ իսկ իրենց չինած, հաստատած, հրատչակած, գործադրած օրէնքները ոտնակոխ ընելու չեն վարանիր։ Ի՞նչ հրճուանք երբ կարենան ամենապզտիկ բանով մը անգամ նեղացնել իրենց յաջորդները, բան մը պակաս ընել տան. ան ատեն մը պակաս ըսեն «տեսա՞ք, ա՛ս է ըրածնին, մեզի չհաւնցան, հիմա առէք տեղերնիդ նստեցէք»։ Բարեզաղթաբար չուտով կը յայտնուին այս պզտիկ վարպետութիւնները, ընդհանուր գայթողթ մը կը պատճառեն որով աւելի կը ղօրանայ նոր թաղականութեան դիրքը։

Եւ այդ «անհրաժեշտ» անհանդրութիւնները, ապիկարութեան ամբաստանութիւնը հրճուանքով կը տարածեն։ Բայց ի՞նչ անմեղ միամտութիւն է որ կը մղէ զիրենք դէռ վարկի վերադարձ յուսալ։ Քանդուածը վերջնապէս քանդուած է։

Ա. Ա.

ԱՂՔԱՏՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Բերայի մէջ ալ սկսած է խանդակաթ հոգածութիւն մը աղքատներու նկատմամբ։ Այս օրերս մանրամասն տեղեկութիւններ պիտի հաղորդենք այդ թաղին մէջ կարօտեալներու հոգուստ եւ ձերմակեղէն հայթհայթելու համար եղած բարեգործական ձեռնարկներու մասին, որ ընդարձակ սահմանի մը մէջ կը կատարուի։ Այսօր կ'ուզենք միայն խօսիլ աւելի սեղմ սահմանի մը մէջ կատարուած բարեգործութեան մը մասին։

Տիկին Ս. Ռաֆայէլեան առանձին հանդգնակութեամբ հաւաքած է դումար մը որով հատկիկ չոխաներ առնուած են կարօտ կիներու եւ տղաքներու հագուստ չինելով՝ բաժնելու համար։

Ո՛վ են այդ կարօտ կիները եւ որ զարը։

Խեղճ գաւառացիներ, Գասըմ-Փաչայի ազդատ թաղէն, որոնք ոչ ամուսին ունին, ո՛չ հասուն զաւակ, իրենց նեցուկ եւ օգնական ըլլալու։

Հանգանակիչ տիկինը ութնի չափ ուրիշ տիկիններ եւ օրիորդներ գտած է, որոնք յանձն առած են իրենք ալ իրենց պարտականութիւնը կատարել ձեւելով ու կարելով՝ չորչաղեստներ ու բալթոներ այդ առնուած չուխայով։ Ցետոյ մէկիկ մէկիկ կանչուած են խեղճ կարօտեալ գաւառացի կիներն ու աղջիկները եւ անոնց չափերը առնուած են։

Անցած չաբաթ 55 ձեռք պատրաստուած էր. միւս 30 ըմանէի վրայ սեւ։ Հին ձեւը աւելի հաճելի էր եւ այն ատեն այդ ձեռնարկները չափազանց պատիւ ունէին։ Լաւ ժեթ եւ ժշտ օրով տպագրուած այդեռոմանները յաջորդեցին այն տաքնի կտորներուն որոնց վրայ ամէն մարդ իր անունը կը գրէր ձեռքով։ Այն ատենէն սկսեալ, ամենէն ճարտար ու ամենէն հռչակաւոր արուեստագէտները հաճոյք ղգացին գեղազարդելու այդպէսի թաղեան այդ տոմսերը։

Քիչ ժամանակէն անոնց գործածութիւնը տարածուեցաւ։ Այդեռոմանները այդեպէսի մը ծանուցանելու չի ծառայեցին միայն, այլ նաեւ նոր Տարիի մաղթանքներ ուղելու գործածուեցան. այն վայրկեանէն սկսեալ «այդեպէսի տոմսերը» դռնապանին յանձնել սկսան։

Զանոնք թէ՛ պատրաստելու եւ թէ՛ առնելու հոգը տպագրիչներուն էր։

* * *

1770ին, Ֆրանսացի խորհրդական մը այդեռոմսերուն փոխանակութիւնը դիւրացնելու համար գաղափար մը յղացած էր որ անկից ի վեր չատ անգամ միջուկցաւ։ Ս ակաոի մը վրայ ուր կը գրտնըէին իր այդեռոմանները գրեր էր սա բառը. «Առէք». անոր մօտը գտնուող ուրիշ սակաոի մը վրայ որ պարապ էր, կը կարդացուէր «Դրէք», հոն պէտք էին դրուիլ ղրկուած այդեռոմանները։ Ինչպէս որ կը տեսնէք, ասիկա գործը անհունապէս դիւրացնել էր։

Քանի մը տարի ետքը դիւրութիւնը աւելի մեծ եղաւ։ Այդեռոմանները սպասաւորներուն հետ կը ղրկէին որոնք Ս. մանորի ժամանակ, փողոցին մէջ իրարու կը մօտենային եւ կը փոխանակէին, պզտիկ գաւակուան թղթերը որ իրենց տիրոջ մաղթանքները կը կրէին։ Գէտք է ըսել թէ սպասաւորներուն մէջ սովորութիւն էր իրենց տիրոջ անունով յորդորելու. իւրաքանչիւր սպասաւոր իր ՅորՅորել. իւրաքանչիւր սպասաւոր իր անունը բարձրաձայն կ'ազազակէր եւ իր հասցէին տոմսակ ունեցողները կը յանձնէին։

Եւ պէտք էին զգուշանալ սխալ մը դործելէ։ Իրօք, իւրաքանչիւր այդեռոմս արուեստագիտական ճշմարիտ հերաչափ մըն էր եւ դիւտութեամբ միայն կը տրուէին։ Ատոնց արժէքին վրայ գաղափար մը ունենալու համար բաւական է տեսնել անոնք որ պահուած են Ֆրանսացի հաւաքիչներուն քով։

* * *

Գ. Ֆիլիբ Պէրթըլօ, որ Տ.քթ. Բէօ. Ժէի հաւաքածոն աչքէ անցուցած է, նկարագրած է մէկ քանին այդ այդեպէսի տոմսերէն որոնք սպասած են այն գարուն մէջ ուր ամէն ժամանակէ աւելի յարգի էին։ Ջօրապետի մը այրին այդեռոմսը կը ներկայացնէ սրգաղեաց աստուածուհի մը չիրմին մօտ զոր կը զարդարէ հանգուցեալին սուրը, սաղաւարտը ու վահանը։ Ձանազարհոյդ մը փորագրել տուած է իր անունը տաճարի մը աւերակներուն վրայ։ Վիւրպէն կոմսուհին նուազ ծանրաբարոյ նիթի մը ընտրած է. սիրուն կապիտան մը իր տեղը կ'ատորագրէ վարդերով պսակուած մարմարիոնի մը վրայ որոնց մէջ աղաւնիները գիրար կը գգուեն։ Խճճայ գաշտանկար մը կը չրջանակէ Համլիթըն կոմսուհիին անունը։ Երիկ մարդերն իրենք ալ չէին խորշեր այս արուեստական ձեւաններէն։ Տարիքի մը կը վերջնէ քօղը որ կը ծածկէ պատուանդանը, որուն վրայ կը տեսնուի Տոնէ կոմսին անունը, եւ կիւբիտոն պատի մը վրայ կը քանդակէ կրայլէ պատկին անունը։ Վենետիկի ֆրանսական Լը Գլոն աբբան կը պարծենար իր բարեկամներուն տունը այնպիսի այդեռոմս մը ձգելուն որ ո՛չ աբբայի մը եւ ո՛չ ալ հիւպատոսի մը այդեռոմսն էր. Լ. Կ. Լին իրենց յատուկ հրաշագործ-

րուած ծածկուած, վերջացնելու վրայ են ծաղկեհիւս պսակ մը որուն մէջ կնահաճոյ կղերականին եւ ոչ նուազ կնահաճոյ հիւպատոսական գործակալին անունը զարդագէտ տառերով դրոշմուած է։

Երբեմն այդեռոմներուն չգեղութիւնը գծագրութեան եւ նկարի սահմաններէն դուրս կ'ելլէր։ Ֆրանսայի իտալական պատգամաւոր Տա Դանալէ ասպետը իրենները կը զարգարէր ասկեքանդակ չքագրանկներով։ Հաւանական է որ իր բարեկամները մեծ իտամքով կը պահէին զանոնք։

Բայց, 1789ին մերթենալուն, այդեռոմսը աւելի պարզ կերպարանք մը առաւ։ Մէկզի ձգեցին տարփիկները, ազաւնիները, հրաբորբոք սրտերը։ Սակայն քանի մը տարի ետքը, հին ձեւը չանաց վերակենդանանալ, մէջտեղ եկան փորձի համար, կիսամերկ Տարփիկները, բժիչկ, նօտար, ասկերիչ, զինուոր եւ Տարփիկներ. կան նաեւ բաղմաթիւ գնչուներ, որ ձեռքերնին թեւ մը, ղէակի մը պատուհաններուն առակ կ'երգեն։

* * *

Անգլիացիներուն կաղանդի առթիւ երարու ղրկած այդեռոմսերը Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունեցած են։ Գ. Բրօժէի հաւաքածոյին մէջ կայ հատ մը որ 1760 թուականին է։ Դունագեղ պատկեր մըն է որուն մէկ անկիւնը կը բարձրանայ եւ երեան կը հանէ նոր տարիի մեսաքահիւս մաղթանքները։ Նորելուկ բանաստեղծները իրենց երեւակայութիւնը կը հրահանգէին այս տեսակ մաղթանքներ յօրինելու։ Ո՛վ կ'ըսէր իրենց թէ, օր մը, այդեռոմսը սէրն ու մտերմութիւնը երգելէ տարբեր բանի մը պիտի ծառայէր։ Եւ սակայն, հռչակաւոր հաւաքածոյի մը մէջ կը գտնուի Գ. Ռուսոյի մը այդեռոմսը որ զայն իբր բողոքի միջոց կը գործածէ եւ որ, իր անունէն վեր սա բառերը տպագրել տուած «ճարտարապետ որուն ընտանիքը ամենեւին չի սիրեր անպարկիշտ իմաստասէրէն»։

Ազնի՛ւ մարդ, որ կը վախնար թէ կը չփոթեն գինքը Confessionsներուն եւ Contrat socialի անմահ հեղինակին հետ։ Իր այդեռոմսը ամբողջ դար մը անցաւ իր ապուչութիւնը մեղի պատմելու համար. ընդհանրապէս, այս կարդի թղթի կտորներուն կեանքը կարճատեւ է։

Պէ՞տք է ցաւիլ որ այդեռոմներուն թիւը տարուէ տարի կը պակսի. ընդհակառակը, պէ՛տք է որ ուրախանանք քանի որ կ'ուրախանանք ամէն անգամ որ քիչ մը բանաւորական սովորութեան մը անհետացումը կը տեսնենք։ Կարծիքները երկուքի կը բաժնուին։ Ոմանք կ'ըսեն թէ քիչ ծախքով այդեռոմսը մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէ մեղի. կազատէ մեզ այդեպէսներէ եւ այդեպուներէ, թղթակցութիւնը կը դիւրացնէ։ Բայց ասիկա քիչ մը դառն խորհրդածութիւն մըն է։ Անոնք զոր կը դրդռէ այդեռոմսներ ղրկելու սովորութիւնը կը պատասխանեն թէ չատ դիւրին է վրայէն նետել, քարթոնէ չչին կտորներ ցրուելով, պարաք դարձած այդեպէսեան մը պարտականութիւնը։

Կը տեսնենք որ համաձայնութիւն չի կայ։

Առանց կարծիք մը յայտնելու հաճելի հեղինակ մը ըսած է թէ այդեռոմսերու տողանցութիւնը, տարւոյն վերջը, իրեն համար անտարբեր բան մը չէր։ «Գազիկ տոմսը, կը դրէր, քեզ կը մեղադրէ. կ'ըսէ թէ մոռացկոտին մէկն ես, թէ այս կամ այն բարեկամը չի չիշեցիր. եւ խղճի ամբողջ քննութիւն մը կայ բնելիք չիշատակներու գունդի մը ալս չարուած այս տոմսերուն հան-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ

ՀՀ

ՔԱՖ ԼԱՍՏԱՅԻ ՍԻՆԴԻԿԱՏԻ Կ՛ԸՆԴԷ

— Հիմա նոյնիսկ ձեզ համար նոր կեանք մը կը սկսի, Քաֆ Լաստայի սինդիկատին մէջ։ Ձեր ամբողջ ժամանակը պիտի գրաւեն ընկերային գործերը։ Ձեր ընտանեկան կեանքին համար ալ պիտի մնայ ժամանակ մը։ Ես ձեզ կը նախանձիմ, որովհետեւ ձեր կեանքին մէջ ամէն բան պիտի ըլլայ նոր։

— Ես ալ կը նախանձիմ ինծի, որովհետեւ ամէն բան պիտի ըլլայ հին։ Ես ալ նոր կեանք մը կ՛ուզէի, բայց ոչ այս կերպով։ Ես կ՛ուզէի նոր կեանք մը, որ ինծի համար նոր ըլլար, ոչ թէ ուրիշներու համար։ Ես կ՛ուզէի նոր կեանք մը, որ ինծի համար նոր ըլլար, ոչ թէ ուրիշներու համար։ Ես կ՛ուզէի նոր կեանք մը, որ ինծի համար նոր ըլլար, ոչ թէ ուրիշներու համար։

— Ինչո՞ւ ուրիշներու համար։

— Ինչո՞ւ ուրիշներու համար։ Ինչո՞ւ ուրիշներու համար։ Ինչո՞ւ ուրիշներու համար։ Ինչո՞ւ ուրիշներու համար։

Վերին լուրեր

Ստորագրություն հրամանագրի։

Ն. Ա. Ադամյան, Ա. Ղազարյան, Ա. Ղուկասյան, Ա. Ղուկասյան, Ա. Ղուկաս

ՏՈՓՈՒՐ ԹՎԻՆԻՆ ԴՈՂ

Գին 36 փող. Տուն փոխ. 36

(Ծաղկեթերթ ուսոր)

Երեք.-Հունվ., շաբ., կիր., հին օրեր ինչ որ մեզի վերն ալ ըսինք, Հունվ. 14-ին, Մարտ. 14-ին, Ապրիլ 14-ին, Մայիս 14-ին, Յունիս 14-ին, Յուլիս 14-ին, Օգոստ. 14-ին, Սեպտ. 14-ին, Հոկտ. 14-ին, Նոյեմ. 14-ին, Դեկտ. 14-ին, Հին Ոճ.

Ցուցակ նոր գործերու եւ տեսակներու որ մտած են այս տարի։

ՕՐՈՇ ԳԻՆԵՐ

Ծխելու	12	20	10	19
Քաշած միայն	7	30	20	
Քաշելու	6	60	40	
Քիւրտ	5	80	50	
Ծխատուփ	4	90	60	
Ծխելու	3	110	90	

Ծխելիքներու ամէն տեսակ ապրանքներ կը ծախուին ամենէն էժան գիներով։

Ամէն տեսակ ծխելիքներ կը գնուին եւ կը փոխանակուին։

Ամէն տեսակ ծխելիքներ կը վերանորոգուին։

Ամէն տեսակ ծխելիքներ կը ներկուին։

Ամէն տեսակ ծխելիքներ կը սրուին։

Ամէն տեսակ ծխելիքներ կը ծռեց